

Eesti psühholoogide tsiteeritavus aastal 2010

Neliteist aastat tagasi kirjutas Toomas Niit oma kuulsa artikli „Estonian psychology 1976-1996: Has anybody noticed?”¹ Polemiseerides minu hea sõbra Andrus Parkiga, kes kurtis, et Eesti sotsiaalteadlased ei taha rahvusvahelistes ajakirjades oma töid avaldada, kirjutas Toomas Niit olulised read: „Certainly the ability to produce such papers is an important quality for researchers, but this cannot be the only indicator. Perhaps more important is whether anybody reads these papers and gets some ideas from them. Such influence is usually measured by counting citations...” (lk. 72). Tark seisukoht, millega on raske mitte nõustuda.

Toomas Niidu analüüsist on tükk aega mööda läinud. Mõtet oleks seda nüüd korrata ja vaadata, milline on seis on ligikaudu viisteist aastat hiljem. Praeguse hetke Eesti psühholoogide tsiteeritavuse näitajad on toodud allpool tabelis. Tabeli aluseks on *Web of Science (WoS)* vahemikus 1. jaanuar 1980 kuni 10. oktoober 2010. Vaadatud on kõiki publikatsioone, mis on ilmunud *WoS*-is indekseeritud ajakirjades. Järelikult on arvestamata jäänud viited monograafiatele, peatükkidele raamatutes ja ajakirjades, mida *WoS* ei indekseeri, kuid mida mõni *WoS*-is indekseeritud ajakiri viitab. Mõnele inimesele võib see olla kahjulik, kuna suur osa viiteid ongi sellistele allikatele.

Kes on valitud nimekirja? Kõigepealt kõik hetkel Eestis või ajutiselt väljaspool töötavad uurijad, kes on kaitsnud psühholoogia doktorikraadi ja avaldanud vähemalt 3 tööd rahvusvahelistes ajakirjades, mida indekseerib *WoS*. Kolme artikli lävend jätab välja mitmed nimed, keda oleks oodanud kohata allpool toodud tabelis. Lisaks on nimekirja võetud mõned doktorandid, kes peatselt hakkavad oma tööd kaitsma ja kes on juba avaldanud vähemalt 3 publikatsiooni nendes ajakirjades. Tabelisse on lisatud ka inimesed, kes tegutsevad kõrvalerialadel (nt majandusteadus, terviseteadus, spordipsühholoogia, psühhiaatria jne.), kuid kes on avaldanud piisaval arvul töid psühholoogia ajakirjades. Välja on jäänud aga psühholoogia lõpetajad, kes on siirdunud mõnele muule alale, nagu füsioloogia või neuroteadused, ning on seal oma doktorikraadi kaitsnud (näiteks Kati Koido, Anne Must, Hendrik Luuk jt). Nimekirja on võetud Jaan Valsiner, kes on nii Tartus kui Tallinnas kirjastanud külalisprofessorina. Olgu öeldud, et ka Toomas Niit lisas ta oma analüüsi.

Tabelis on toodud publikatsioonide ja tsiteeringute koguarv, viidete arv publikatsiooni kohta, Hirschi indeks ja keskmine viidete arv ühes aastas alates esimesest publikatsioonist. Pingerida on koostatud viidete arvu järgi. Kui keegi märkab tabelis mõnda viga või kellegi äraunustamist, siis paluks sellest kohe teada anda.

Tabel 1. Eesti psühholoogide publikatsioonid ja neile saadud viited

Nimi	Eesnimi	Publikatsioonide arv (Pub)	Viiteid (Cit)	Viiteid publik. kohta (Cit/Pub)	H-indeks	Viiteid ühe aasta kohta
Näätänen	Risto	437	19096	43.7	72	616.0
Harro	Jaanus	174	2478	14.2	27	99.1
Allik	Jüri	139	1877	13.5	23	62.6
Luuk	Aavo	7	670	95.7	4	22.3

¹ Niit, T. (1996). Estonian psychology 1976-1996: Has anybody noticed? In T. Niit ja A. Baltin (Eds.) *Identity, freedom, values and memory. Proceedings of the 2nd International Baltic Psychology Conference* (p. 72-91). Tallinn: Union of Estonian Psychologists.

Realo	Anu	41	454	11.1	12	11.1
Valsiner	Jaan	89	410	4.6	12	15.2
Niit	Toomas	11	285	25.9	3	10.2
Bachmann	Talis	61	243	4.0	8	8.7
Mäestu	Jarek	40	193	4.8	8	16.1
Aluoja	Anu	25	186	7.4	8	13.3
Laidra	Kaia	10	178	17.8	7	17.8
Tõnissaar	Margus	13	156	12.0	6	15.6
Pulver	Aleksander	12	146	12.2	8	6.1
Toomela	Aaro	25	144	5.8	7	10.3
Pullmann	Helle	15	143	9.5	6	13.0
Raudsepp	Lennart	23	129	5.6	7	8.6
Kikas	Eve	26	111	4.3	6	8.5
Eensoo	Diva	18	99	5.5	6	9.0
Pöder	Endel	29	91	3.1	5	7.0
Kõiv	Kadri	25	86	3.4	6	13.8
Hannus	Aave	15	81	5.4	3	5.4
Kolk	Anneli	18	79	4.4	4	7.2
Paaver	Marika	11	76	6.9	6	7.6
Häidkind	Riina	6	71	11.8	4	6.5
Alttoa	Aet	16	70	4.4	4	10.0
Podar	Iris	5	70	14.0	3	4.7
Kreegipuu	Kairi	26	68	2.6	5	5.7
Merenäkk	Liis	16	68	4.3	4	6.8
Peets	Kätlin	8	63	7.9	4	10.5
Mällo	Tanel	16	60	3.8	5	2.1
Tulviste	Tiia	24	60	2.5	5	6.0
Hein	Vello	29	60	2.1	5	2.1
Kallasmaa	Talvi	4	58	14.5	3	5.3
Kiive	Evelyn	16	56	3.5	4	5.6
Alas	Ruth	28	51	1.8	5	7.3
Tulviste	Peeter	12	47	3.9	3	1.6
Vadi	Maaja	11	41	3.7	1	2.9
Must	Olev	6	36	6.0	3	3.0
Luiga (Tuvi)	Iiris	16	34	2.1	4	4.3
Matrov	Denis	11	31	2.8	4	5.2
Veisson	Marika	10	31	3.1	2	2.1
Mizera (Kants)	Luule	9	28	3.1	3	2.8
Aavik	Toivo	4	24	6.0	3	2.7
Vahter	Liina	8	23	2.6	3	3.8
Konstabel	Kenn	9	23	2.6	3	2.3
Rauk	Marika	4	22	5.5	2	0.7
Teichmann	Mare	6	20	3.3	1	1.4
Luuk	Kersti	3	19	6.3	2	1.7

Mõttus	René	10	18	1.8	2	3.6
Kanarik	Margus	4	9	2.3	1	3.0
Kurrikoff	Triin	8	8	1.0	1	2.7
Aru	Jaan	5	7	1.4	2	3.5
Kreegipuu	Maie	5	6	1.2	2	0.6
Kompus	Kristiina	6	4	0.7	2	0.7
Murd	Carolina	9	3	0.3	1	0.5
Kolga	Voldemar	8	0	0.0	0	0.0

Nimekirjas on 16 psühholoogia või psühholoogiaga piirneval alal tegutsejat, keda on tänaseks viidatud 100 või enam korda. Vaadates aasta keskmisi juurdekasvusi, siis on selge, et peagi suureneb see nimekiri veel 5-6 inimese võrra. Võrdluseks olgu toodud Toomas Niidu koostatud tsiteeritavuse edetabel perioodi 1976-1996 kohta (sulgudes viidete arv): Jaan Valsiner (188), Jüri Allik (89), Toomas Niit (59), Peeter Tulviste (46), Talis Bachmann (46), Mati Heidmets (36) ja Mihhail Kotik (36).² Paljude noorema põlve psühholoogide lähtekoht on juba praegu märgatavalt parem, kui nendel, kes 14 aasta eest pingerea tipu hõivasid.

Praeguse hetke pingeritta tekisid mitmed muutused, kui lisaks *WoS*-is indekseeritud artiklitele, arvestada viiteid ka teistele allikatele. Üsna mitu kohta tõuseksid pingereas need, kes on kirjutanud raamatuid (Peeter Tulviste, Talis Bachmann ja muidugi Jaan Valsiner, kes on neid kõige rohkem kirjutanud). Samuti ei lähe arvesse artiklid, mis on ilmunud enne 1980. aastat. Näiteks Talis Bachmann kaotab sellega lisaks ligikaudu 40 viidet tema 1976. aastal ilmunud *Perceptioni* artiklile, mis on üldse esimene Eesti psühholoogide artikkel rahvusvahelises ajakirjas (kui Ramuli kaks tööd *American Psychologist*-is välja arvata). Lisaks võib olla artikleid, mis nende ilmumise ajal veel ei indekseeritud *WoS*-is. Kõike seda arvestades peaks näiteks Talis Bachmanni koguviidete arv olema üle 400 ja Jaan Valsineri tsiteeritavus kaugelt üle 1000 tõusma.

Varjatud viidete arvestamine võiks samuti teha mõningaid korrektiive. Näiteks APA ajakirjadel on paha komme asendada suured autorite kollektiivid grupi nimega. Näiteks grupi nime „Personality Profiles of Cultures Project” varjust vabanemine tooks Anu Realole ja Jüri Allikule juurde veel vähemalt 210 viidet. Üks neist artiklitest kuulub 128 viitega ka psühhiaatria/psühholoogia valdkonna 1% enimtsiteeritud tööde hulka (McCrae, R. R., Terracciano, A., & 78 Members of the Personality Profiles of Cultures Project. (2005). Universal features of personality traits from the observer’s perspective: Data from 50 cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88, 547-561). Varjatud viited tekivad ka sellest, kui keegi on mõne töö teine või rohkem tagumine autor ajakirjas või raamatus, mida ei indekseerita *WoS*-is, kuna registreeritakse vaid esimene autor. Näiteks isiksuse testi NEO PI-R manuaali on tsiteeritud vähemalt 4000 korda, kuid kõik tsiteeringud lähevad esimese autori Paul T. Costa ja mitte teise autori Robert R. McCrae arvele.

Tulevikku vaadates on kõige olulisem näitaja viimase paari aasta keskmine viidete arv. Tabeli viimases tulbas toodud keskmine viidete arv ühe aasta kohta ei pruugi aga olla väga informatiivne, kuna vanematel olijatel võetakse arvesse kõik 31 aastat. Näiteks Risto

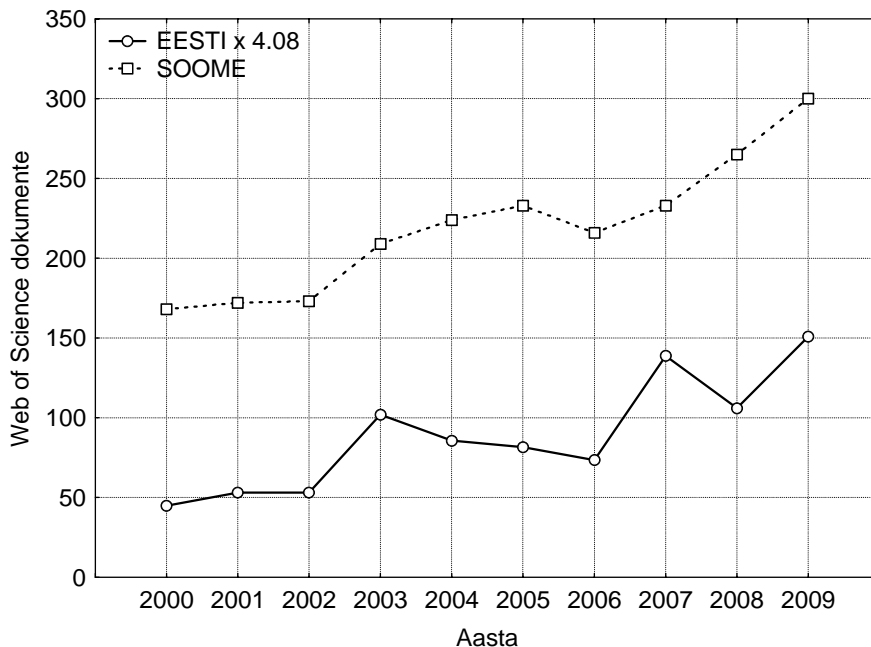
² Toomas Niit arvutas välja ka Soome psühholoogide 1996. aasta pingerea (tabel 6): Risto Näätänen (1710), Kirsti Lagerspetz (260), Johan von Wright (229), Lea Pulkkinen (191), Mikko Sams (185) ja Liisa Keltikangas-Järvinen (142). Risto Näätäneni praegune seis on juba teada – kohe varsti saab täis 20 tuhat viidet. Ka teistel 1996. aasta Soome tippudel on tsiteerimise mõttes hästi läinud: Kirsti Lagerspetz (1932-2001) – 2011; Lea Pulkkinen (1899); Mikko Sams (5240) ja Liisa Keltikangas-Järvinen (2531). Uusi artikleid pole *WoS*-is avaldanud Johan von Wright, kes on praegu 86. aastane.

Näätänenil on vahemikus 1980-2010 aasta keskmine viidete arv 600 ringis, kuid viimasel kolmel aastal on ta saanud igal aastal 1500 lisaviidet, millega ta on kindlalt esikohal Eesti teaduses. Teised Eesti suure aastase juurdekasvuga teadlased Ülo Niinemets, Ülo Langel ja Richard Villems saavad aastas juurde suurusjärgus 700-500 viidet.

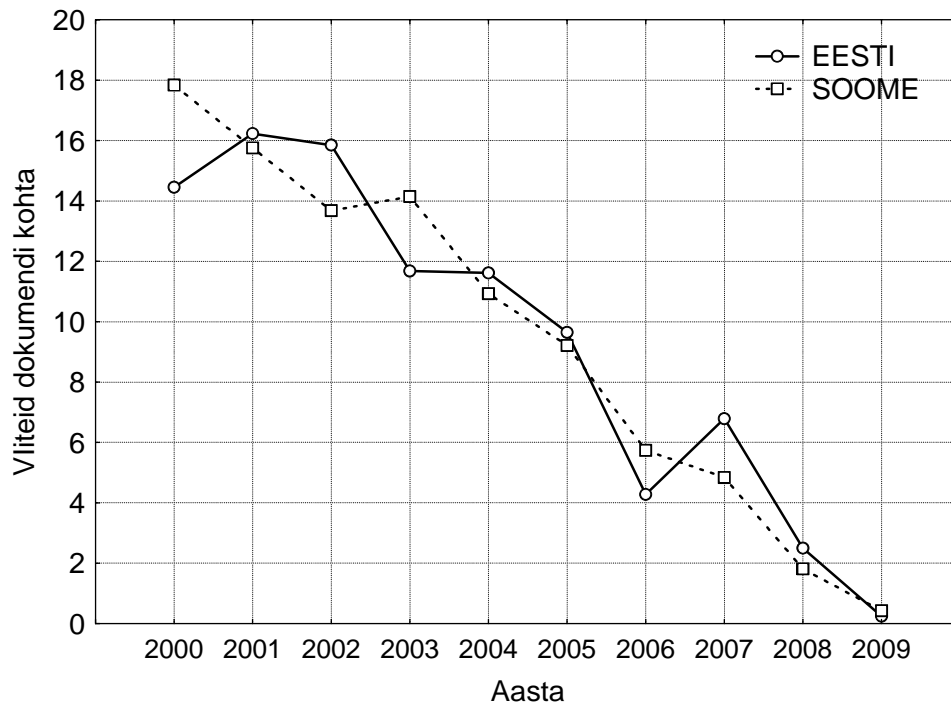
Essential Science Indicators'i põhjal on psühhiaatria/psühholoogia valdkonna 1% enimsiteeritavuse künnis oli 511 viidet töödele, mis on ilmunud viimase 10 aasta jooksul (täpsemalt vahemikus 1. jaanuar 2000 – 28. veebruar 2010) selle valdkonna ajakirjades. Toodud nimekirjas ületasid selle piiri Risto Näätänen 550 ja Jüri Allik 526 viitega. Lisaks sellele ületas Risto Näätänen mitmekordselt 1% piiri (955) neuroteadustes saades selle valdkonna ajakirjades viimasel kümnendil ilmunud töödele 2608 viidet. Eesti psühholoogidest ületas 1% künnise veel Jaak Panksepp (1203 viidet) neuroteadustes ja Endel Tulving (579) psühhiaatrias/psühholoogias.

Viisteist aastat tagasi kirjutas Toomas Niit, et Eesti psühholoogid avaldavad ligi 20 korda vähem rahvusvahelistest ajakirjades, kui meie Soome kolleegid. Õnneks muutus just kättesaadavaks Thomson-Reutersi analüütiline andmebaas *InCites*TM, mis võimaldab teha riikide vahelisi võrdlusi mingis teaduse valdkonnas. Erinevalt paljudest teistest Thomson-Reuters toodetest on siin võimalik analüüsi teha ka Frascati jaotuse järgi, kus psühholoogia figureerib eraldi valdkonnana. Järgmisel joonisel on näidatud Eesti ja Soome psühholoogide produktiivsus viimasel 10 aastal. Selleks, et tulemused ilusti ühele graafikule ära mahuksid on Eesti tulemusi korrutatud 4.08-ga, mis annab rahva arvuga võrdsustatud tulemuse. Kuigi absoluutne vahe on püsinud kusagil 150 juures, siis kordades on vahe vähenenud 3 pealt 2000. aastal vaid kahele 2009. aastal. Seega võrreldes 1996. või isegi 2000. aastaga on edasimineki päris tubli.

Joonis 1. Eesti ja Soome psühholoogide produktiivsus



Kuid ei maksa unustada Toomas Niidu hoiatust, et artiklite kirjutamisest on olulisem see, et neid keegi märkaks ja viitaks. Sama andmebaas lubab välja arvutada ka avaldatud artiklite keskmise viidatavuse. Joonis 2 näitab Eesti ja Soome psühholoogide publikatsioonide keskmist viidete arvu.

Joonis 2. Eesti ja Soome psühholoogide artiklite mõjukus

Mõnevõrra üllatav on see, et viidete arv ühe dokumendi kohta on Eestis ja Soomes praktiliselt võrdne. Paistab, et me oleme hakkama saanud millegi uskumatuga: Eesti psühholoogide artiklite viidatavus on praktiliselt samal tasemel Soomega. Poleks küll uskunud, et minu silmad sellist pilti näevad!

Jüri Allik